

«Αύγουστος 480 π.Χ. Έρωτας στη Σπάρτη»

Της Ελένης Σαραντίτη*

Εγώ, ο Λέων, γιος του ευπατρίδη Ανηρίστου, ομοίου, γεννημένος και αναθρεμμένος στην ένδοξη Λακεδαίμονα, καταγόμενος από το αρχαίο και ιερό γένος του Ηρακλή, φαρμακουργός και φαρμακοπώλης το επάγγελμα το οποίο διδάχθηκα κοντά στον φημισμένο Μεσσήνιο δάσκαλο Ανθέα, ετών είκοσι πέντε, πρώτος από τους τέσσερις γιους του σεβαστού πατέρα μου, συλλογιέμαι, όχι χωρίς θλίψη, ότι ξημερώνοντας ο αργυρότοξος, ήδη είχαμε σχεδόν απομακρυνθεί από την ένδοξή μας πόλη, τη γη που μου συμπεριφέρθηκε σαν μητέρα, δυστυχώς και από τα πρόσωπα τα οικεία και αγαπημένα, από τους φίλους μου. Ω, και από την Ευδώρα.

Μα ας μην μακρηγορώ, πλέον την σκέψη μου τυλίγει μια θολούρα ενώ το σθένος μου ελαττώνεται. Δεν πρέπει όμως, δεν πρέπει να λυπάμαι και να πονώ για την ζωή που χάνω, οδηγούμενος μες στο χάραμα, ούτε καν πέντε του μηνός Καρνείου**, για εκεί που οι Θεοί όρισαν και ο αρχιστράτηγος βασιλέας απεφάσισε· για τις Θερμές Πύλες.

Αποχαιρέτησα φεύγοντας ζωή ευλογημένη από τους θεούς, αγιασμένη και γλυκασμένη από την αγάπη που έδωσα και πήρα. Γι' αυτή τη ζωή, αν μου επιτρεπόταν, θα απευθυνόμουν στον Αμυκλαίο Απόλλωνα:

«Ακόμη, Φοίβε, λίγο ακόμη, χάρισέ μου ακόμη λίγες ώρες τερπνές, λίγα φιλά και χάδια στην αγκαλιά της Ευδώρας, λίγα βλέμματα παραδομένα στην αγάπη, έστω και λίγους ερωτικούς στεναγμούς από τα ηλιοψημένα στήθη της, αναστεναγμούς γλυκούς σαν μέλι και σαν το κελάδημα του ερίθακου του ερυθρόστερνου. Κι έπειτα άσε με να ηρεμήσω κοιτώντας το άγιο πρόσωπο της μητέρας μου, τα λευκά χέρια της, το μειδιάμά της το ασυνήθιστα σοβαρό, να οσφρανθώ το άρωμά της τής κιτρονέλλης σύμμεικτο με αυτό της ιάσμης. Θα στέκει στο θυρόφυλλο ακόμη, ώρες μετά τον αποχωρισμό μας, με τον λεπτό χιτώνα της στο χρώμα του λιναριού και την εγχάρακτη, κοσμημένη με πουλιά χάλκινη πόρπη, θα παραμένει ακίνητη και αμίλητη. Ιάτρια, μαία. Ίσως η καλύτερη. Οπωσδήποτε η μόνη αφιλοχρήματη. Ξεγεννούσε δούλες και ελεύθερες, άπορες και εύπορες. Με τις ίδιες φροντίδες και προσήλωση. Δεν δέχτηκε ποτέ αμοιβή. Τώρα έδειχνε μια ιδέα συνοφρυωμένη. Πικραμένη μάλλον. Πρώτη φορά ξεμάκραινε τόσο από τον οίκο μας γιος. Και μάλιστα για πού...

Όσο για την κυρά της καρδιάς και των ονείρων μου, την Ευδώρα, θα στέκει ακόμη στητή, με τις αυλακίες των δακρύων πετρωμένες, ενώ τα στάχυα των μαλλιών της, κοντά ακόμη από το νυφιάτικο κούρεμα που της έκαναν τα έμπειρα χέρια της παρανύμφου, θα ανεμίζουν φωτίζοντας το ημίφως. Έγκυος στους πρώτους μήνες, δέκα εννέα ετών. Σαλπίγκτρια[†] και δρομέας. «Τρέχει σαν την Ελένη» έλεγαν οι πάντες με θαυμασμό και σεβασμό· γνωστό, στους παλαιότερους περισσότερο, ότι η Ελένη δεν ήταν η άπιστη καλλονή που προκάλεσε τον Τρωικό πόλεμο παρά, ως νεαρή πριγκίπισσα, μεγάλη δρομέας, σοφή και συνετή ύπαρξη· αργότερα θεοποιήθηκε. Το ιερό της, καθώς και του Μενελάου, βρίσκονταν στην πόλη Θεράπνη για εκατοντάδες χρόνια.

«Σαν την Ελένη» έτρεχε η κυρά μου, λοιπόν, κι εγώ, πολύ πριν γίνει ο γάμος μας με αρπαγή, σύμφωνα με το πανάρχαιο έθιμο, προτού ακόμη την κλείσω στα χέρια μου και την κατευθύνω μες στο σκότος στην οικία μου σαν πολύτιμο λάφυρο, την έβλεπα θριαμβεύτρια στους αγώνες κι αισθανόμουν να εισβάλλουν στην καρδιά μου αμέτρητοι γλυκόχοι κελαηδισμοί. Να με κατακλύζουν. Ω, ζωή!

Λέγεται ότι όταν οι κάτοικοι του Αιγίου νίκησαν τους Αιτωλούς, μεθυσμένοι από την έπαρση και τα λάφυρα, έστειλαν θεοπρόπους στο μαντείο των Δελφών για να ρωτήσουν τον Χρυσόμαλλο Θεό ποιους ήταν ανώτερος από αυτούς. Και η απάντηση της ιέρειας: «Ασυγκρίτως ανώτεροι είναι κατά σειράν, το Άργος, οι φοράδες της Θεσσαλίας και οι γυναίκες της Σπάρτης».

Ω, μικρή, αγαπημένη κι όμορφη κυρά μου! **

Την έγδυσαν και της φόρεσαν ανδρικό τρίχινο μανδύα κι έπειτα την ξάπλωσαν σε κλίνη καλαμένα με αχυρόστρωμα. Χάμω. Φεύγοντας οι γυναίκες απ' το δωμάτιο πήραν μαζί τους και τον λύχνο. Μια στιγμή την είδα, έμοιαζε στο αυγινό φως με παιδάκι ανυπεράσπιστο· δεν την πλησίασα, έφυγα για τον στρατώνα. Το ίδιο και την επομένη. Την τρίτη όμως έμεινα κοντά της. Όλη εκείνη την πλανεμένη και θεόσταλη νύχτα όπου ο πόθος μου είχε μπλέξει με τον πόθο της, ο πόνος μου με τον δικό της πόνο και η καρδιά μου είχε τρυπώσει στην καρδιά της. Μόνο τα σώματα μας απομακρύνονταν κάπου-κάπου για να έχουν την απόλαυση να ενωθούν ξανά. Όταν άνοιγε τα μάτια της, στο ημίφως, έβλεπα μέσα τους να θροΐζουν όλα τα δέντρα και τα φυτά του θαλερού Πάρωνα. Και πολύ αργότερα, κι ενώ μισοκοιμόμουν, το γλυκό κελήδημα μιας αηδόνας ακούστηκε λυγμικό και απαλότατο στο δωμάτιο. Δειλό και τρεμάμενο μα χιλιάκριβο. Η γυναίκα μου, η αγάπη μου, η Ευδώρα ήταν που τραγουδούσε· και η ψυχή μου έλιωσε. Έκλαψα αθόρυβα, κρυφά.

«Μ' αυτούς τους ελάχιστους άνδρες ελπίζεις να νικήσεις τους Πέρσες, Λεωνίδα;» είχε ρωτήσει, χλευαστικά σχεδόν, ο έτερος βασιλιάς της Σπάρτης, ο Λεωτυχίδας Β', ο οποίος παρέμεινε στην πόλη για τα ιερατικά και διοικητικά καθήκοντα. Θα μας συνόδευε μέχρι τα όρια της Σπάρτης. Τον άκουσα, δεν ήμουν μακριά τους, όπως βεβαίως άκουσα και την απάντηση του βασιλιά και αρχιστράτηγου Λεωνίδα. Απάντηση σαφής, σύντομη, λακωνική: «Για μελλοθάνατο, πολλοί είναι». Και ευθύς έστρεψε αλλού το πρόσωπό του· περιφρονητικά.

Πλήθος κόσμου στους δρόμους. Παιδιά και έφηβοι, νέες, άνδρες ώριμοι, γυναίκες, περίοικοι, τεχνίτες, καλλιπéχνες, είλωτες, ναυτικοί. Για κατευόδιο. Και για επευφημίες. Όμως στα δέντρα κλαράκι δεν κουνιόταν κι ούτε πουλιά φεροκοπούσαν δοκιμάζοντας τις δυνάμεις τους για εωθινά πετάγματα και κελαϊδισμούς. Βαριά η ανάσα της Σπάρτης. Πίσω από τις από τις ερμητικά κλεισμένες θύρες ηλικιωμένοι γονείς, νήπια και νέες σύζυγοι σκούπιζαν τα μάτια βουβοί, αδιαμαρτύρητα· εξάλλου αυτά δεν φανερώνονται. Κανείς ποτέ δεν θα μαρτυρήσει ότι όλη η πόλη ξαγρύπνησε την νύχτα. Και ότι η οδύνη απλωνόταν στις κατοικίες σαν παραπέτασμα.

«Εμπρός παιδιά πατέρων πολιτών της εύανδρης Σπάρτης...»

Συνοδεία οργάνων ψάλλαμε τους διεγερτικούς στίχους του Τυρταίου. Μας συνόδευσαν κιθαρωδοί. Και λυριστές. Και αυλητές.

Εγώ, λόγω επαγγελματικής ιδιότητας, βάδιζα πίσω από τους ιατρολείπτες και χειρουργούς που πλαισιώναν τον φημισμένο μάντη και οιωνοσκόπο Μεγιστία· άνδρας Ακαρνάν, σεβάσιμος, σοφός και φίλτατος ανάμεσα στους άνδρες που εκστρατεύσαμε. Είχε την απεριόριστη εκτίμηση του βασιλιά της Σπάρτης Λεωνίδα του Α', από το γένος των Αγαθών, που το όνομά του σημαίνει γιος του Λέοντα.

Το δειλινό είχαμε φθάσει στην Τεγέα όπου κατασκηνώσαμε στα περίχωρά της. Η τεγεατική νύχτα ήταν γλυκιά και ολόφωτη· τα άστρα έλαμπαν μεγεθυμένα. Θαρρούσα πως έρχονταν όλο και κοντύτερα. Πως θα μας σκέπαζαν. Θα μας σκέπαζαν είπα, διότι δεν ήμουν μόνος. Είχε έλθει, ως δια μαγείας, και είχε κουρνιασίσει επάνω μου η κυρά μου. Την είχα φέρι με τη σκέψη μου, τα παρακαλετά μου· η κοιλιά της ό, τι είχε αρχίσει να φουσκώνει, σφιχτή, ελάχιστα προτεταμένη, αθλήτρια γάρ.

Συλλογιέμαι το βρέφος που θα γεννηθεί, και που εγώ ποτέ δεν θα γνωρίσω. Ω, ναι. Είμαι βέβαιος. Ετούτο το μακρύ ταξίδι δεν θα έχει επιστροφή. Για κανέναν. Άλλο αν θα μας επαναφέρουν διαρκώς στους λογισμούς τους οι χτυπημένοι από τη μοίρα αγαπημένοι μας. Και άλλο αν οι πολίτες θα νιώσουν υπερήφανοι και δικαιωμένοι ότι τα τέκνα της Σπάρτης φάνηκαν αντάξια των προσδοκιών της. Τίποτα. Τίποτα από όσα αγάπησα και χάρηκα δεν θα αντικρίσω ξανά. Ούτε στα όνειρα.

Εξάλλου δεν μου φαίνεται να μπορεί κάποιος να ονειρεύεται εκεί, στο μεγάλο σκοτεινό βασίλειο των σκιών. Θα τον ονειρεύονται, όμως, αυτόν σίγουρα. Τότε με κάθε όνειρο αποθυμιάς και νοσταλγίας ίσως να φωτίζεται ελαφρώς η σκοτεινιά, και ευωδιές να φτάνουν τριγύρω μισολιπόθυμες. Λέω. Κι εγώ την ώρα εκείνη δυνατόν να ακούω λυγμό βρέφους· ή γελάκια. Ίσως και ναναρίσματα. Ή ταχταρίσματα. Κόρη να 'ναι, άραγε, ή μήπως γιος το παιδί μας; Μα τον Κάρνειο, είναι ασεβές στιγμές σαν αυτές να ταράσσομαι εντός μου τόσο, αλλά, Άρτεμη Λοχία, προστάτιδα της μητρότητας και του τοκετού, πρόστρεξε· φρόντισέ τους! Πολυτίμητη, εσύ γνωρίζεις· τα ονομαστά τριαντάφυλλα της Πύλου που ανθίζουν τον μήνα Μάιο, χλομαΐζουν εμπρός στην ομορφιά της Ευδώρας. Και όλη η δροσιά που σηκώνεται από τον μεγάλο ποταμό μας, τον άγιο Ευρώτα, μόνο με τη δροσιά των χειλιών της μπορεί να συγκριθεί. Υπερβάλλω, Αλεξίκακε. Παραλογίζομαι. Όμως και μόνο για να ακούω την ήσυχη, ευτυχημένη αναπνοή της έμενα ξάγρυπνος τις νύχτες. Κι εκείνο το γέλιο της... Το φυλώ για να με πραΐνει και να με παρηγορεί εκεί στο σκοτεινό βασίλειο της Αϊδωνέως. Τα μάτια της που στάζουν αφρό πρωινών κυμάτων. Και η φωνή της;

Μαλεάτη, δεν ακούς; Μα, θεία μουσική. Διαυγής σαν κρύσταλλος. Φωνή ερωτευμένου αγριόκιρκου, του λεγόμενου και μουσικού, αφιερωμένου από αρχαιοτάτων χρόνων στη χάρη σου Απόλλωνα. Λαχτάρησα. Πόσο λαχτάρησα...

Μουσαγέτη! Ένας αυγασμός, μια ακτινοβολία σε λίγο θα απλωθεί στο στρατόπεδο. Βουλιάζουν οι σκιές. Πήραν να ροδίζουν τριγύρω οι σκοτεινές χαράδρες. Πετούμενα και ερπετά αναδεύονται. Νερά κελαρύζουν. Τα πρώτα χλιμιντρίσματα. Παραγγέλματα. Οι σάλπιγγες θα ακουστούν από στιγμή σε στιγμή. Το εωθινό!

** Κάρνειος: Ο μήνας Αύγουστος

Σημείωση: Σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες ο Λέων ήταν από τους πρώτους νεκρούς της μάχης των Θερμοπυλών. Στο ελληνικό στρατόπεδο πίστεψαν ότι ο νέος είχε γίνει στόχος ευθύς ως έγινε γνωστό το όνομά του και ο τόπος καταγωγής του.

* Η **Ελένη Σαραντίτη** γεννήθηκε στη Νεάπολη Λακωνίας, από δεκαεπτά ετών, όμως, ζει στην Αθήνα. Έμαθε Βιβλιοθηκονομία στην Εθνική Βιβλιοθήκη κοντά στον Ευάγγελο Φωτιάδη και αγγλικά στο κολλέγιο Saint Godrigs (Λονδίνου). Εργάστηκε στο δημόσιο (ΟΑΕΔ) όπου έζησε απο κοντά τα προβλήματα των ανέργων, των μεταναστών, των εποχικών εργατών, καθώς και των Ελλήνων εργατών στις χώρες της Ευρώπης. Παράλληλα τυπώνεται το πρώτο της βιβλίο, συλλογή διηγημάτων. Επίσης άρχισαν να δημοσιεύονται κείμενά της σε εφημερίδες όπως «Τα Νέα», η «Ελευθεροτυπία», «Το Βήμα», «Ριζοσπάστης», «Καθημερινή» κ.ά., ενώ εδώ και είκοσι πέντε χρόνια είναι τακτική συνεργάτις της «Ελευθεροτυπίας» στη σελίδα του βιβλίου. Ακόμη, συνεργάζεται τακτικά με todiasitiko.gr όπως επίσης κείμενά της δημοσιεύονται και στο bookbar.gr. Δίδαξε παιδική λογοτεχνία στη Λεόντειο σχολή και επί σειρά ετών ήταν αναγνώστρια σε γνωστό εκδοτικό οίκο. Το εφηβικό μυθιστόρημά της «Κάποτε ο Κυνηγός» απέσπασε τον Έπαινο της ΟΥΝΕΣΚΟ στον παγκόσμιο διαγωνισμό νεανικής λογοτεχνίας (1997) με θέμα την ανοχή και την κατανόηση ανάμεσα στους λαούς. Το βιβλίο τιμήθηκε και με το βραβείο του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου. Έλαβε επίσης και το Κρατικό Βραβείο Νεανικού Βιβλίου (Υπ. Πολιτισμού). Το μυθιστόρημά της «Ποθητή – Χρόνια σαν τη φωτιά» τιμήθηκε με το βραβείο μυθιστορήματος της Ελληνικής Εταιρείας Χριστιανικών Γραμμάτων. Ήδη διδάσκει σε Γυμνάσια και Λύκεια των Αθηνών και της επαρχίας. Από τα βιβλία της τρία έχουν γίνει σίριαλ (με γνωστότερο τον «Κήπο με τ' Αγάλματα»), και διηγήματά της έχουν μεταφραστεί σε τέσσερις γλώσσες (γερμανικά, δανέζικα, αγγλικά, σουηδικά). Έχει συνεργαστεί με το ραδιόφωνο και με την τηλεόραση σε εκπομπές βιβλίου. Μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί δεκαεπτά βιβλία της. Το ιστορικό μυθιστόρημά της «Ο Κάβος του Αγίου Αγγέλου» ήταν υποψήφιο για το Κρατικό Βραβείο 2000 και ήδη βρίσκεται στη δέκατη τρίτη ανατύπωση ενώ υπάρχουν μάλιστα προτάσεις για την μετάφρασή του σε άλλες γλώσσες. Κατά καιρούς έχει δημοσιεύσει σε ημερήσιες εφημερίδες της Αθήνας διηγήματα, άρθρα, ταξιδιωτικά, πορτρέτα συγγραφέων και συχνά επισκέπτεται σχολεία σε διάφορες πόλεις και χωριά, δήμους και συλλόγους όπου δίνει διαλέξεις σχετικώς με το βιβλίο. Κείμενα της Ελένης Σαραντίτη υπάρχουν στο «Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων» της Ε" και ΣΤ" Δημοτικού του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθώς και στα «ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ» των Τεχνικών και Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων, Α" τάξη, επίσης έκδ. του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α" Γυμνασίου, οι μαθητές διδάσκονται αποσπάσματα από το νεανικό μυθιστόρημά της «Κάποτε ο Κυνηγός». Το βιβλίο της «Η καλεσμένη των Χριστουγέννων» ήταν υποψήφιο για το βραβείο βιβλίου για μεγάλα παιδιά του περιοδικού «Διαβάζω» (2011). Επίσης στις 2 Μαΐου 2011, Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου, ο Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου (παράρτημα της IBBY), την τίμησε με το Μεγάλο Βραβείο «Πηνελόπη Δέλτα» 2011 για την προσφορά της στο ελληνικό παιδικό βιβλίο.

Για το νεανικό μυθιστόρημά της «Η Χαρούλα στους επτά ουρανούς» η συγγραφέας τιμήθηκε το 2014 με το βραβείο του Κύκλου Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, ελληνικό τμήμα (IBBY).